

ХУДОЖНЬО-ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ І ПРИНЦИПИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

УДК: 720.92+378.013+306

Карнова С.М.

У статті розглядаються сутність та структура художньо-професійної культури майбутніх архітекторів, принципи її формування в архітектурному вищому навчальному закладі. Розглядаються поняття «культура», «художня культура» та їх внесок у визначенні поняття «художньо-професійна культура майбутнього архітектора».

Ключові слова: *художньо-професійна культура майбутнього архітектора, архітектурна освіта, принципи формування художньо-професійної культури.*

ХУДОЖЕСТВЕННО-ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА БУДУЩИХ АРХИТЕКТОРОВ И ПРИНЦИПЫ ЕЕ ФОРМИРОВАНИЯ

Карнова С.Н.

В статье рассматриваются сущность и структура художественно-профессиональной культуры будущих архитекторов, принципы ее формирования в архитектурном высшем учебном заведении. Обсуждаются понятия «культура», «художественная культура», и их вклад в определении понятия «художественно-профессиональная культура будущего архитектора».

Ключевые слова: *художественно-профессиональная культура будущего архитектора, архитектурное образование, принципы формирования художественно-профессиональной культуры.*

ARTISTIC-PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE ARCHITECTS AND PRINCIPLES OF ITS FORMING

Karpova S.N.

The article reveals the structure of artistic-professional culture of future architects, principles of its forming in the higher architectural institute. Concepts «culture», «artistic culture», and their contribution in determination of concept of «artistic-professional culture of future architect» are discussed.

Key words: *artistic-professional culture of future architect, architectural education, principles of forming of artistic-professional culture.*

Вступ: Архітектура, за визнанням багатьох вчених, являє собою галузь людської діяльності, що містить у собі елементи матеріальної і духовної культури. Професія архітектора має специфіку, що відрізняє її як від суто інженерних, так і власне художніх професій. У зв'язку з цим, архітектурна освіта передбачає інтеграцію різних видів професійної підготовки: технічної, гуманітарної й художньої. Розуміння архітектурної освіти як культурної діяль-

ності актуалізує ряд проблем, найважливіша з яких - виховання майбутнього архітектора як людини високої професійної культури.

Перехід до нової освітньої парадигми, домінуючим чинником якої виступає виховання «людини культури», визначає орієнтири вищої освіти, у тому числі архітектурної. Її метою стає не вузькопрофільна підготовка, а загальнокультурний, соціально визначний розвиток творчого потенціалу особистості, формування її професійної культури.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивчення феномену культури як цілісної системи почалося порівняно недавно. В 70 роки з'явилися соціологічні й філософські роботи, присвячені цій проблемі. Значний внесок у розробку теорії культури внесли (О. Арнольдов, Е. Баллер, П.Гуревич, В. Давидович, Ю. Жданов та інші). Проблеми художньої культури наприкінці 70-х -початку 80-х розглядають (А.Куклін, О.Корягін, І. Левшина, С.Плотников, Ю. Перов та інші автори). В останні десятиліття проблема формування професійної культури майбутніх фахівців активно розроблялася в педагогічних дослідженнях. Досліджено культурологічні основи змісту й технологій навчання у вищих навчальних закладах (Н. Крилова, В. Ледньов). На основі культурологічного підходу досліджені механізми, тенденції й умови формування окремих компонентів професійної культури майбутніх фахівців: духовної (Б. Братусь, В. Сластьонін), методологічної (В.Краєвський, І. Ісаєв) професійно-психологічної (О. Ходусов), проектної (Н. Ліфінцева).

Професійній культурі архітекторів присвячені дослідження Г. Веслополової, Н. Качуровської. Разом з тим, проблема формування художньо-професійної культури архітектора в освітній практиці архітектурних вищих навчальних закладів фактично не ставала предметом наукового дослідження.

Мета статті – надати характеристику сутності художньо-професійної культури майбутніх архітекторів і принципам її формування у вищих навчальних закладах .

Виклад основного матеріалу. Поняття «загальна культура», «художня культура», «професійна культура» використовуються у наукових і навчально-методичних джерелах для характеристики особливостей діяльності архітектора або його особистості. Проте поняття «художньо-професійна культура архітектора» не знайшло свого відображення у спеціальних науково-педагогічних дослідженнях. Обґрунтування художньо-професійної культури майбутнього архітектора як феномену педагогічної реальності потребує пояснення механізмів його виникнення і розвитку, форм його існування.

У своєму дослідженні ми виходили з того, що феномен культури є історично обумовленою категорією, що містить багато значень і змістів. Вони склалися й здобували свою трансформацію відповідно до досягнень людства в усвідомленні й перетворенні навколишнього світу.

Найбільш визнаним і широким за змістом є наступне визначення: культура - це сукупність штучних за природою, людських за походженням, соціальних за призначенням матеріальних об'єктів, в яких відтворено потреби, ідеї, образи світу людини, досвід їх виготовлення, використання та оцінювання в умовах соціальної взаємодії і співпраці (В. Давидович, Ю. Жданов [2], та ін.). У культурі відбивається і стверджується здатність людини створювати свій власний світ, відмінний від світу природи.

За своїм походженням і змістом художня культура є похідним від феномена «культура». За змістом і формами вона являє собою самостійний напрямок у розвитку практичної людської діяльності, що виконує в загальному контексті культури функцію збереження людського досвіду у створенні предметів мистецтва у всьому їх різноманітті.

Художня культура - одна зі спеціалізованих сфер культури, яка функціонально вирішує завдання інтелектуально-чуттєвого відображення буття в художніх образах, а також різних аспектів забезпечення цієї діяльності. Художня культура - це сукупність художніх цінностей, а також історично визначена система відтворення й функціонування в суспільстві.

Художньо-професійна культура - це різновид художньої культури суспільства. На рівні особистості вона являє собою системне новоутворення, у якому виявляється взаємозв'язок художньо-професійних знань, практичних навичок, професійно і соціально значущих якостей особистості.

На відміну від художньої культури, носієм і джерелом створення і відтворення художньо-професійної культури є професійна група архітекторів, котра сама диференціюється за ознакою спеціалізації у виконуваний діяльності в системі суспільного виробництва, закріпленого в освіті за даною професією.

У словосполученні «художньо-професійна культура архітектора» поняття «культура» є констатуванням людської і тому штучної форми досвіду, завдяки якому має вирішуватись це завдання; «художня» - зазначає специфічну форму і зміст досвіду, засобами якого забезпечується вирішення означеного завдання; «професійна» визначає суспільний контекст, у межах якого художня культура архітектора існує й реалізується як цілісний, суспільно значущий досвід.

Сутність художньої культури виявляється:

- у передачі традицій, творчого досвіду;
- у передачі способів художнього освоєння миру;
- у забезпеченні постійного руху мистецтва, його відновлення, удосконалення.

Відтворюючи за своєю сутністю загальну структуру культури і виокремлюючись у надрах художньої культури, художньо-професійна культура архітекторів виявляє свою сутність через:

- наявність артефактів, у яких відтворено досвід навчання і виховання майбутніх архітекторів в умовах архітектурної школи, накопичений практичною діяльністю особливої спеціально професійно підготовленої групи педагогів;

- систему професійно-визначених правил, моральних норм поведінки;

- систему художніх цінностей, що визначають соціальний і професійний статус архітектора у суспільстві, професійно-художні вимоги щодо його особистості;

- систему знань, де у знаковій формі відображено наявні в суспільстві і в самій художній дійсності уявлення щодо змісту художньо-професійної культури, її ролі у формуванні майбутнього архітектора; сутності, структури, зміст і технології художньо-професійної діяльності архітекторів.

У сучасній архітектурній освіті художньо-професійна культура майбутніх архітекторів як сукупність узагальненого і відтвореного в культурних фор-

мах досвіду виявляє себе в різноманітних методиках і технологіях навчання і виховання. Вона реалізується на різному навчальному матеріалі (навчальних дисциплін архітектурно спрямованих і спеціально художніх), у вищих навчальних закладах архітектурної освіти.

З педагогічної точки зору процес формування художньо-професійної культури майбутнього архітектора повинен відповідати загальним принципам формування професійної культури. При їх характеристиці ми спиралися на дослідження І.Ф. Ісаєва [4]. Зокрема, це принципи:

- індивідуалізації й диференціації;
- професійної спрямованості;
- безперервності й наступності;
- професійного самовдосконалення;
- єдності наукової й теоретичної діяльності;
- фундаментальності художньо-професійних знань.

Принципи обумовлені суспільними потребами, у яких проявляються найбільш загальні норми й вимоги до художньо-професійної діяльності майбутніх архітекторів.

Принцип індивідуалізації й диференціації передбачав урахування індивідуальних особливостей кожного студента, його індивідуального розвитку, освоєння ним цінностей художньо-професійної культури. Диференціація розуміється як урахування індивідуальних особливостей студентів, об'єднаних у групи для спільної діяльності, за професійними інтересами і ін. На основі цього принципу визначалися технології формування художньо-професійної культури, відбір і зміст дисциплін образотворчого циклу, розробка навчальних програм, методичних рекомендацій з дисциплін, структура теоретичних і практичних занять.

На основі принципу професійної спрямованості цілісного освітнього процесу в вищих навчальних закладах виявлений взаємозв'язок соціальної і художньо-професійної сторони діяльності майбутнього архітектора в структурі архітектурної освіти. Ціннісне ставлення щодо художньо-професійної діяльності (співвідношення суспільної і особистої значимості). Тобто, створювало основу для сполучення загальної і художньо-професійної культури особистості майбутнього архітектора при його підготовці відповідно до його особистих інтересів і суспільних потреб.

Принцип безперервності й послідовності в процесі формування художньо-професійної культури майбутнього архітектора забезпечував єдність теоретичної й практичної підготовки при вивченні дисциплін образотворчого циклу. Згідно з цим принципом, зміст теоретичних знань образотворчих дисциплін на кожному етапі підготовки студентів повинен відповідати практичному досвіду студентів і сукупності вже відомих йому знань.

Принцип художньо-професійного самовдосконалення припускав вид спеціальної систематичної діяльності студентів, спрямованої на саморозвиток художньо-професійних значимих якостей особи майбутнього архітектора.

Актуальність даного принципу пояснюється:

- поповненням знань, умінь і навичок образотворчої діяльності;
- вміння практично застосовувати знання і уміння образотворчої діяльності при архітектурному проектуванні;

- задоволенням потреби особистості майбутнього архітектора в художньо-професійному зростанні.

Тенденції розвитку професійної свободи, творчої самореалізації, знайшли яскраве виявлення в здійсненні принципу єдності наукової й теоретичної діяльності.

Принцип фундаментальності художньо-професійних знань і умінь припускає забезпечення академічного характеру освіти, глибину і стійкість знань.

Єдність цих принципів забезпечувала цілісність і динамічність формування художньо-професійної культури майбутніх архітекторів.

Ці принципи дозволили:

- намітити стратегію і тактику формування художньо-професійної культури майбутніх архітекторів;

- визначити критерії сформованості художньо-професійної культури;

- сформулювати і реалізувати педагогічні умови формування художньо-професійної культури майбутніх архітекторів.

Художньо-професійна культура архітектора у всьому різноманітті її проявів є одним з новоутворень, що формуються у процесі підготовки до художньо-професійної діяльності, поряд з готовністю до діяльності, компетентністю, майстерністю, професіоналізмом тощо.

Висновки: Складовими компонентами структури художньо-професійної культури архітекторів є:

- імперативно-когнітивний компонент, що утворюється із системи знань щодо цілей, призначення, способів реалізації образотворчої діяльності архітектора в майбутній професійній діяльності;

- операційно-діяльнісний компонент, що утворюється з системи культуровідповідних дій архітектора у відповідності до норм, визнаних суспільством.

- ціннісно-орієнтаційний компонент, що утворюється з системи моральних орієнтирів, настанов і мотивів.

Означені компоненти художньо-професійної культури архітекторів формуються в процесі спеціальної підготовки до професійної діяльності та на принципах їх самовизначення щодо усвідомлюваного змісту. Розробка такої методики є перспективою нашого подальшого дослідження.

Література.

1. Гуревич П.С. Философия культуры. / П.С. Гуревич – М.: АО «Аспект-Пресс», 1994. - 315 с.

2. Давыдович В.Е., Жданов Ю.А. Сущность культуры. / В. Е. Давыдович, Ю.А. Жданов. - Ростов-на-Дону, 1979. - 246 с.

4. Исаев И.Ф. Теория и практика профессионально-педагогической культуры преподавателей высшей школы / И.Ф. Исаев. – Москва – Белгород, - 1993. – 218 с.

5. Крылова Н.Б. Формирование культуры будущего специалиста. / Н.Б. Крылова – М.: Высшая школа, 1990. – 142 с.

6. Лифинцева Н.И. Формирование профессионально-психологической культуры учителя / Н.И. Лифинцева. М.: Моск. Пед.гос. ун-т., курс. гос. пед. ун-т. – М.: Курск: Изд-во Курск. Пед. гос. ун-та., 2000. – 202 с.